

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Politikologie studeren?

Kok, W.

Citation

Kok, W. (1974). Politikologie studeren? *Acta Politica*, 9: 1974(3), 325-331. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451485>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451485>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

- rev.ed. 1969).
- J. David Singer and Michael Wallace Intergovernmental organization and the preservation of peace, 1816-1964. Some bivariate relationships, in: *International Organization*, vol. XXIV-3 (Summer 1970).
- Kjell Skjellsbaek The growth of international nongovernmental organization in the twentieth century, in: *International Organization*, vol. XXV-3 (Summer 1971).
- Fred A. Sondermann The Linkage between Foreign Policy and International Politics, in: James N. Rosenau (ed.), *International Politics and Foreign Policy* (New York: The Free Press, 1961).
- Steven L. Spiegel *Dominance and Diversity*. The international hierarchy (Boston: Little, Brown and Company 1972).
- Harold and Margaret Sprout *Toward a Politics of the Planet Earth* (New York etc.: Van Nostrand Reinhold Company 1971).
- Susan Strange International Economics and International Relations. A case of mutual neglect, in: *International Affairs*, vol. 46-2 (April 1970).
- Oswaldo Sunkel Integration capitaliste transnationale et desintegration nationale en Amerique Latine, in: *Politique Etrangere*, 35e année - 2 (1970).
- Raymond Vernon Multinational Enterprise and National Sovereignty, in: *Harvard Business Review*, vol. 45-2 (March-April 1967).
- -- *Multinational Enterprise and National Security*. Adelphi Paper No. 74 (London: The Institute for Strategic Studies 1971).
- Kenneth N. Waltz The myth of national interdependence, in: Charles P. Kindleberger (ed.), *The International Corporation*. A Symposium (Cambridge and London: The M.I.T. Press 1970).
- Arnold Wolfers The actors in international politics, in: William T. R. Fox (ed.), *Theoretical Aspects of International Relations* (Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press 1959).
- -- The Pole of Power and the Pole of Indifference, in: James N. Rosenau (ed.), *International Politics and Foreign Policy* (New York: The Free Press, rev. ed. 1969).
- Quincy Wright *The Study of International Relations* (New York: Appleton-Century-Crofts, Inc. 1955).
- -- *A Study of War* (Chicago and London: The University of Chicago Press, 2nd ed. 1965).
- Oran R. Young Interdependencies in World Politics, in: *International Journal*, vol. 24-4 (Autumn 1969).
- Oran R. Young The actors in world politics, in: James N. Rosenau, Vincent Davis, Maurice A. East (eds.), *The analysis of international politics* (New York: The Free Press).

Politikologie studeren?

door W. Kok

Het wereldje der politikologen is door verschillende gebeurtenissen het afgelopen jaar nadrukkelijk in het nieuws geweest.

Het begon allemaal in Amsterdam met de zaak 'Daudt'. Professor Daudt en vijf van zijn medewerkers meenden slechts door een opschorting van hun onderwijs te kunnen verzekeren dat het vak politikologie, zoals zij dat zagen, een eigen zelfstandige plaats zou behouden temidden van de overige sociale wetenschappen en een hoofdfunctie zou kunnen krijgen binnen de subfaculteit.

De raad en het bestuur van de subfaculteit stelden daar tegenover dat de politikologie zich dient bezig te houden met de bestudering van politieke verschijnselen en dat derhalve de diverse sociale wetenschappen, voorzover ze zich met de bestudering van deze politieke verschijnselen bezig houden, vallen onder het begrip politikologie en dus een plaats in de subfaculteit moeten hebben. De nieuwsmedia hebben weliswaar aan deze zaak zeer ruime bekendheid gegeven, maar toch mag betwijfeld worden, of aan de geïnteresseerde buitenstaander echt duidelijk is geworden, waar de strijd nu eigenlijk over gaat. Waarschijnlijk is niet veel meer blijven hangen dan de NRC-kop 'politikologen ruziën verder!'

Nauwelijks drie maanden later was het raak in Nijmegen.

Hier verzette professor Hoogerwerf zich tegen de voorgestelde benoeming van de heer Reinalda tot wetenschappelijk medewerker. Evenals in Amsterdam lijkt het ook hier moeilijk voor de niet-direct betrokkenen om uit de wir-war van elkaar tegensprekende uitlatingen te achterhalen, wie er nu gelijk heeft.

Toch kan deze informatie, verwrongen of niet, van eminent belang zijn voor één speciale groep en wel voor de aankomende studenten. Zij immers moeten beslissen of zij überhaupt politikologie willen gaan studeren en zo ja, waar ze dat willen gaan doen.

Het lijkt niet onmogelijk, dat de berichtgeving over bovengenoemde kwesties bij een dergelijke keuze een (belangrijke) rol speelt. Immers uit enquêtes die gedurende de laatste 3 jaar onder 1e jaars politicologen aan de Universiteit van Amsterdam gehouden werden bleek dat bijna de helft de informatie over de studie kreeg uit allerlei vormen van publicaties. De voornaamste en doorslaggevende informatiebron vormden echter andere studenten aan de F.S.W.-A. Helaas zijn de redenen van hen die overwogen hebben politikologie te gaan studeren maar er bij nader inzien toch van afgezien hebben, moeilijk te achterhalen. We kunnen wél een redelijk goed inzicht krijgen in de diverse redenen, die mensen ertoe brengen om, wanneer zij eenmaal besloten hebben politikologie te gaan studeren, dit aan een bepaalde universiteit te doen. Evenals vorig jaar immers is door de minister een plaatsingscommissie voor politikologie ingesteld. Via een centrale vooraanmelding

wordt aan die studenten, die te kennen hebben gegeven politikologie te willen gaan studeren, gevraagd de redenen op te geven waarom zij dit bij voorkeur bij een bepaalde universiteit willen gaan doen. Een analyse van deze gegevens verschaft ons dus inzicht in de diverse motieven. We zijn hier vooral benieuwd naar de rol, die de onrustige sfeer bij twee van de politikologische opleidingen in de keuzebepaling heeft gespeeld. Immers naast de opleiding aan de Universiteit van Amsterdam en de Katholieke Universiteit in Nijmegen kan er ook nog politikologie gestudeerd worden aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en (na het kandidaats) in Leiden. De mogelijkheid om politikologie te studeren aan een 'rustige' fakulteit is dus niet uitgesloten. Maar laten we eerst de totale belangstelling voor politikologie eens wat nader bekijken.

	vooraanmelding	geplaatst juli	geplaatst per 17/10
1972/73	220 (mei) 194 (juli)	183	217
1973/74	182 (april) 198 (juni)	178	226

In deze tabel zien we dat tijdens het vorige studiejaar oorspronkelijk 220 mensen te kennen gaven politikologie te willen gaan studeren. Dit aantal bleek vervolgens bij de werkelijke plaatsing in juli 183 te bedragen, maar via de zogenaamde 'nastroom' kwam het totaal in oktober alsnog op 217. Voor 1973/74 zien we voor wat de centrale aanmelding betreft in het begin een oplopend cijfer (van 182 naar 198). Het totale aantal geplaatsten bij de eerste ronde (178) verschilt echter niet wezenlijk van dat van het vorige jaar. En wanneer we het aantal geplaatsten op de peildatum in oktober vergelijken zien we zelfs dat er sprake is van een (geringe) stijging. De konklusie lijkt kortom gewettigd, dat de belangstelling voor politikologie als zodanig ondanks alle rumoer niet is afgenomen. Temeer daar het totale aantal 1e jaars lager ligt dan in het voorafgaande jaar.

Interessant wordt nu de vraag waar de toekomstige politikologen hun opleiding willen volgen.

De totale belangstelling per universiteit is over het vorige jaar nog wel bekend. Helaas is het niet meer mogelijk de motivering van de toen beginnende studenten te achterhalen. Over motieven kunnen dus geen vergelijkende cijfers gepresenteerd worden.

Alvorens de tabel zelf te bekijken moet men wel weten dat in beide jaren alle studenten zijn geplaatst aan de universiteit van eerste voorkeur.

Aantallen geplaatste studenten

	VU A'dam	KU Nijmegen	GU A'dam	RU Leiden
1972/73				
per 15/7	53	66	63	1
per 17/10	64	74	78	1
1973/74				
per 7/7	50	61	57	9
per 17/10	65	72	78	11

Gekonstateerd kan worden, dat dit jaar (1973/74) de belangstelling zich op gelijke wijze als vorig jaar over de drie universiteiten met een volledige opleiding politikologie verdeelt.¹

Motivering

Zoals we al hebben aangegeven, werd de aankomende studenten niet alleen naar instelling van eerste voorkeur gevraagd, maar ook naar hun motivering daarvoor. Hun werd verzocht een kort overzicht te geven van *alle* argumenten die men in aanmerking wilde laten komen². Per instelling kan dan nu een overzicht worden gegeven van de belangrijkste motiveringen.

De som der percentages is belangrijk groter dan 100, omdat gevraagd werd naar alle motieven en derhalve in principe een uitgebreid antwoord dat meerdere redenen bevatte kon worden gegeven. Eerst nog even enkele verduidelijkingen van het gebruikte categorieënschema³.

De voorlopige categorie '... als stad' bleek helaas onbetrouwbare coderingen op te leveren en is daarom onder de categorie overigen opgenomen. Hetzelfde geldt voor 'binding i.v.m. andere studie of werk'.

Onder 'sfeer universiteit' vallen antwoorden als: het is daar rustig; kleine universiteit; prettig democratisch klimaat; etc.

Onder 'inrichting of aard van de studie' vallen onder andere opmerkingen over de hoeveelheid bijvakken, gebruikte waarderingssysteem, en dergelijke. Bij 'faam van de studie' moet gedacht worden aan opmerkingen in de trant van: 'mij is verzekerd dat dit de beste opleiding is'.

Hieronder verder ook expliciete verwijzingen naar de kwaliteit van de wetenschappelijke staf.

In onderstaand schema geven we dan een vergelijkend overzicht per universiteit van de diverse motieven die de aankomende studenten opgaven als reden om juist die instelling te kiezen.

motieven	Universiteit	VU	UvA	KU	RU*
		A'dam (n = 65)	A'dam (n = 78)	Nijm. (n = 72)	Leiden (n = 11)
1 (niet)					
konfessionele karakter		42 %	33 %	39 %	2
2 afstand tot ouderlijk huis of woonplaats		38 %	32 %	62 %	5
3 aanwezigheid van familie/vrienden of kennissen		29 %	33 %	50 %	—
4 (mogelijkheid tot) woning of kamer		26 %	42 %	36 %	1
5 inrichting/aard van de studie		23 %	38 %	14 %	2
6 sfeer universiteit		23 %	17 %	8 %	3
7 faam van de studie		18 %	14 %	21 %	4
8 voorkeur ouders		6 %	1 %	4 %	2
9 overige		34 %	47 %	51 %	6

* in absolute aantallen

We zien direkt dat met name motieven die niet rechtstreeks met de gekozen studie te maken lijken te hebben een zeer belangrijke rol spelen bij de uiteindelijke keuze. Het zou best eens zo kunnen zijn, dat men allereerst besluit om politikologie te gaan studeren, dat daarna een geheel ander soort overwegingen zwaar gaat meetellen en vervolgens pas weer redenen van studietechnische aard een rol spelen.

Een vergelijking per universiteit naar de godsdienstige achtergrond van de geplaatste studenten maakt het grote gewicht van deze variabele duidelijk. De VU heeft de meeste studenten met een protestant-christelijke achtergrond, de katholieken vinden we in Nijmegen, terwijl de Universiteit van Amsterdam (en Leiden) studenten zonder konfessionele binding blijkt aan te trekken. Allemaal niet zo verwonderlijk natuurlijk.

VU	RK	PC	NVT	overige
n = 65	3 %	38 %	55 %	4 %
UvA	RK	PC	NVT	overige
n = 78	3 %	1 %	96 %	0
KU	RK	PC	NVT	overige
n = 72	46 %	—	50 %	4 %
RU	RK	PC	NVT	inabsoluten
n = 11	—	2	9	

Een alternatieve verklaring voor het feit dat een zo groot aantal mensen dit motief noemen is overigens, dat de studenten wellicht op de hoogte waren van het feit dat religie als argument zou meetellen bij beslissingen van

de plaatsingscommissies.

Het is echter ook mogelijk om deze gegevens op een andere wijze te bekijken. We kunnen ons immers afvragen of er redenen zijn die een significant grotere rol spelen bij de keuze voor een bepaalde universiteit dan voor een andere. Voor elk van de genoemde motieven is daarom geanalyseerd in hoeverre het aantal malen dat dit motief genoemd werd voor een universiteit afweek van het aantal keren dat men zou verwachten wanneer het totale aantal gelijkelijk verdeeld zou zijn geweest. (χ^2). Vanwege het kleine aantal studenten in Leiden zijn deze antwoorden niet in de berekening opgenomen. Het (niet)konfessionele karakter, de mogelijkheid tot kamer of woning, de sfeer van de universiteit, en faam van de studie blijken op 0.05 niveau geen significante verschillen tussen de drie universiteiten op te leveren (χ^2 (VG = 2) van respectievelijk 1.09, 4.08, 5.63 en 1.18). Met het motief 'afstand tot ouderlijk huis of woonplaats' lijkt dit geheel anders ($\chi^2 = 15.36$). Studenten die naar Nijmegen gaan noemen deze reden veel vaker dan de studenten die naar de Universiteit van Amsterdam willen.

Ook de aanwezigheid van familie, vrienden of kennissen ($\chi = 7.29$) speelt een veel grotere rol voor deze 'Nijmeegse' studenten dan voor de Amsterdammers. Belangrijker in dit verband is echter, dat ook de reden 'inrichting/aard van de studie' significante verschillen tussen de drie politikologische opleidingen te zien geeft ($\chi^2 = 12.07$). 38 % van de studenten van de Universiteit van Amsterdam noemt deze reden terwijl deze cijfers voor de VU en Nijmegen respectievelijk 23 % en 14 % bedragen.

De toekomstige studenten aan de Universiteit van Amsterdam waren hier met name te spreken over de ruime keuzemogelijkheden die men dacht aan te treffen. Een omgekeerde redenering werd regelmatig gebruikt ter motivering van de studie in Nijmegen en aan de VU (waar men soms ook denkt veel sneller te kunnen afstuderen). Het blijkt dus dat er een duidelijk gedifferentieerde vraag bestaat naar verschillende soorten opleidingen politikologie. Sommigen zijn duidelijk gecharmeerd van een tamelijk brede opzet terwijl anderen een wat begrensde studie-opzet prefereren.

De invoering van één uniforme studieregeling voor politikologen in het kader van de Posthumus-wetgeving lijkt derhalve uiterst onwenselijk.

Konklusie

Wanneer we het geheel nu nog eens overzien, komt een aantal zaken duidelijk naar voren.

Het is niet aannemelijk, dat de totale belangstelling voor politikologie gaat afnemen: Weliswaar lijkt de grote hausse uit het midden van de jaren zestig voorbij, maar vergeleken met vorig jaar is er weer van een lichte stijging sprake.

Er is derhalve ook geen reden om aan te nemen, dat de recente conflicten een duidelijk afschrikkend effect hebben gehad op het totaalcijfer. De verdeling over de diverse instellingen is verder ook vrijwel gelijk gebleven⁴. Alleen in Leiden is sprake van een duidelijke stijging, maar het totale cijfer is toch te gering om er veel over te kunnen zeggen. Misschien dat, wanneer Leiden in het kader van een Posthumus-hervorming een volledige opleiding (inclusief prekandidaatsfase) zou krijgen, het inderdaad een toevluchtsoord gaat worden voor degenen die in alle rust willen afstuderen. Een dergelijke grote toeloop van rustzoekers wil alleen niet altijd zeggen dat deze rust zo blijft.

Bijlage

Om een indruk te krijgen van de betrouwbaarheid van de coderingen van de open vraag naar de motieven op het aanmeldingsformulier is een belangrijk gedeelte van het materiaal dubbel gekodeerd. Op deze wijze konden de marginale percentages van de diverse antwoordcategorieën vergeleken worden. Dit lijkt een voldoende controle op de betrouwbaarheid te zijn daar de eigenlijke analyse ook alleen maar van deze marginalen gebruik maakt. Wanneer deze een duidelijke onderlinge afwijking vertoonden, zijn deze categorieën onder de rubriek overigen ondergebracht. Zie verder onderstaande tabel:

kategorie	1e kodeur	2e kodeur
1 (niet) konfessionele karakter	15 %	15 %
2 afstand tot ouderlijk huis of woonplaats	19 %	18 %
3 (mogelijkheid tot) kamer of woning	12 %	14 %
4 sfeer universiteit	6 %	7 %
5 inrichting/aard van de studie	7 %	6 %
6 aanwezigheid van familie/vrienden of kennissen	15 %	14 %
7 faam van de studie	7 %	8 %
8 voorkeur ouders	2 %	2 %
9 overige	16 %	15 %
	(n = 362)	(n = 343)

Noten

¹ De gegevens m.b.t. de studie aan de Rijksuniversiteit te Leiden zijn in dit verband niet relevant. In Leiden kan een (doctoraal) studie politiekologie pas aanvangen na een kandidaatsexamen rechten of sociologie of sociologie der niet-westerse of culturele antropologie. Politiekologie studenten in Leiden komen dus via *andere* plaatsingscommissies aan dan de plaatsingscommissies voor politiekologie. Overigens kan worden vastgesteld dat de aantallen politiekologie-studenten in Leiden gering zijn.

- ² Deze motiveringen werden door de studenten pas vanaf eind mei/begin juni, dus ruim na het uitbreken van de conflicten, opgegeven.
- ³ De codering is gebeurd door Liesbeth de Bruin en Astrid Caubo. Zie voor de betrouwbaarheid de bijlage.
- ⁴ Uit de eerstejaars-enquête die ieder jaar aan de FSW-A gehouden wordt blijkt zelfs, dat het percentage studenten dat heeft overwogen elders politiekologie te gaan studeren dit jaar lager ligt dan vorig jaar (respektievelijk 54 en 87.5 %).